บทคัดย่อ

โรคเลปโตสไปโรสิสเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์สู่คนที่สำคัญของประเทศไทยและเป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรอย่างชัดเจนโรคหนึ่ง ในช่วงปี 2560-2561 พบว่าจำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มสูงเกินค่ามัธยฐานย้อนหลัง 5 ปี โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นเกษตรกรหรือมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีการปนเปื้อนของเชื้อรวมทั้งเกิดจากผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ที่มีปนเปื้อนของเชื้อ

การดูแลตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงถือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรงของการดำเนินโรคเป็นไปอย่างรวดเร็วรวมถึงเกิดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตหรือเกิดจากความพิการต่อไปหลังจากการหายของโรค การใช้หลักระบาดวิทยาเพื่อให้ผู้ดำเนินการควบคุมป้องกันโรคในพื้นที่ทั้งในทางด้านสาธารณสุขและปศุสัตว์ได้เข้าใจถึงธรรมชาติของการเกิดโรค การเข้าใจถึงการตรวจวินิจฉัยและการตรวจจับโรคในระดับบุคคล เนื่องจากโรคนี้การดำเนินของโรคมีความสลับซับซ้อนและต้องมีความเข้าใจในการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคดังกล่าว อีกทั้งยังมีอาการใกล้เคียงกับโรคในกลุ่มไข้ไม่ทราบสาเหตุอื่น การใช้หลักการ 4E คือ Early detection Early Diagnosis Early treatment และ Early Control นำมาประยุกต์ใช้เพื่อลดความสูญเสียจากโรคดังกล่าวของประชาชนรวมถึงการให้ชุมชนรับรู้และตระหนักถึงอันตรายของโรคผ่านการใช้กระบวนการประชาสังคม จะทำให้เกิดการสร้างความตระหนักรู้ต่อโรคดังกล่าวและมีความเข้าใจในการดูแลตนเองและครอบครัว ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงเนื่องจากโรคนี้เป็นโรคที่มีโอกาสติดเชื้อจากการปนเปื้อนของเชื้อในสิ่งแวดล้อม อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวันของเกษตรกร การสร้างความเข้าใจจนนำไปสู่การป้องกันตัวเอง ผ่านกระบวนการดังกล่าว จะทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกเพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินการโดยใช้ประชาสังคมเป็นการประยุกต์ใช้ในช่วงการระบาดของโรคเลปโตสไปโรสิสที่มีจำนวนผู้ป่วยสูง ในช่วงปี 2543 – 2547 ยังนำมาปรับใช้ในกระบวนการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนในพื้นที่ที่มีความชุกสูง โดยผู้นิพนธ์ได้นำหลักการดังกล่าวไปทดสอบการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาข้างต้น

การนำองค์ความรู้ทางด้านระบาดวิทยาและประชาสังคมลงไปเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่เสี่ยงก่อนฤดูกาลระบาดภายใต้การใช้หลักการ 4E ทำให้เกิดความตระหนักและลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้รวบรวมองค์ความรู้จากทั้งในและต่างประเทศผ่านการสังเคราะห์และการค้นคว้าเพิ่มเติม และประสบการณ์การใช้รูปแบบกระบวนการดังกล่าวในอดีตมาเขียนออกเป็นแนวทางในการดำเนินการให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้นำไปปรับปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ตามสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนกลุ่มเสี่ยงพร้อมทั้งยังได้นำองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อการพยากรณ์โรคโดยใช้วิธีการสมการเชิงคณิตศาสตร์โดยวิธีอนุกรมเวลา (Time Series Analysis) ด้วยเทคนิค ARIMA model พยากรณ์สถานการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนควบคุมป้องกันโรคตามพื้นที่ร่วมกับข้อมูลเชิงฤดูกาล

การที่ผู้นิพนธ์เสนอแนวทางการใช้หลักระบาดวิทยาและการทำประชาสังคมเพื่อใช้ในการควบคุมป้องกันโรคเลปโตสไปโรสิส เนื่องจากโรคดังกล่าวเป็นโรคที่ยังพบว่าการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการยังคงเป็นปัญหามีการช่วยการตัดสินใจเพื่อการวินิจฉัยโรคจนถึงปัจจุบันและปัจจัยเชิงสิ่งแวดล้อมคือการ

ปนเปื้อนของเชื้อในพื้นที่เสี่ยงถือเป็นปัจจัยร่วมหลักที่ทำให้เกิดการคงอยู่ของเชื้อในพื้นที่ ซึ่งโรคนี้อาการทางคลินิก ยังมีความใกล้เคียงกับกลุ่มอาการโรคไข้ไม่ทราบสาเหตุที่สำคัญหลายๆ โรค จากข้อมูลที่ผู้นิพนธ์ได้มีส่วนร่วมในการเข้าไปวิจัยไข้ไม่ทราบสาเหตุ พบว่าในช่วงฤดูการระบาดของโรคเลปโตสไปโรสิสอาจจะมีจำนวนผู้ป่วยในกลุ่มอาการไข้ไม่ทราบสาเหตุที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคดังกล่าวตั้งแต่ร้อยละ18 ถึงร้อยละ 30 ถึงแม้ว่าจะมีการทดสอบเกณฑ์การวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการร่วมกับเกณฑ์ทางอาการของผู้ป่วยก็ยังพบว่าความแม่นยำมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงพื้นที่และเวลา การเข้าใจองค์ความรู้เชิงระบาดวิทยายังมีความจำเป็นต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อที่จะสามารถควบคุมป้องกันโรคได้อย่างรวดเร็วและทันเวลาเพื่อลดความสูญเสีย อีกทั้งองค์การอนามัยโลกยังได้ประเมินว่าโรคนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรมากถึงร้อยละ 70 เมื่อเทียบกับโรคอหิวาตกโรคหรืออาจจะพบความพิการตามมาภายหลังจากการฟื้นจากการหายของโรคดังกล่าว เช่น พบว่าร้อยละ 36 เกิดภาวะการอักเสบของไตเฉียบพลัน นอกจากนี้การเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวจะทวีความรุนแรงขึ้นได้มากถึงร้อยละ 50 กรณีที่พบวิการของโรคในระบบทางเดินหายใจ

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นความสำคัญที่ต้องผลักดันให้เกิดความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่ถูกต้องในการป้องกันตนเองเพื่อลดความสูญเสียผ่านกระบวนการประชาสังคมและการสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชน ทั้งในภาวะก่อน ระหว่างและหลังการระบาดของโรคตามช่วงฤดูกาล เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสจากการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมซึ่งการลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ถือเป็นสิ่งที่นักป้องกันควบคุมโรคให้ความสำคัญเพื่อลดโอกาสการเสียชีวิตหรือความเจ็บปวดที่รุนแรง อีกทั้งยังสามารถนำไปสร้างมาตรการป้องกันที่เกิดขึ้นที่มีรูปแบบการป้องกันส่วนบุคคลการสื่อสารความเสี่ยงและการสร้างมาตรการในชุมชนตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่มีความหลากหลายได้ต่อไปในอนาคต